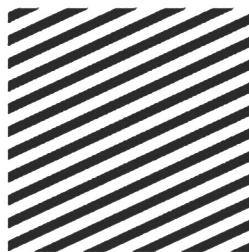
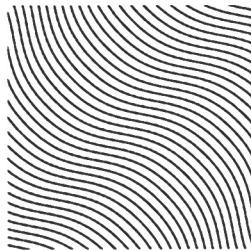
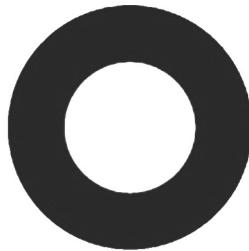

Silvia Federici

Επισφαλής εργασία, μια φεμινιστική ματιά

*Η ομάδα **Phreaks*** είναι μια ομάδα
ενασχόλησης με το βιβλίο και τη σκέψη,
που δημιουργήθηκε
στη κατάληψη Παπούντσάδικο.
Η ανάγκη και η επιθυμία μας,
να εμπλουτίσουμε
τα εργαλεία μας «επικίνδυνης» σκέψης,
κόντρα σε ειδικούς,
κόντρα σε “κουλτονυριάρηδες”,
κόντρα στα αφεντικά,
μας έφερε "εδω".*

*Αυτό που κρατάς στα χέρια σου
αποτελεί ένα πρώτο πείραμα.*

*Mια ανατύπωση της διάλεξης
«Precarious Labor: A Feminist Viewpoint»
της Silvia Federici.
Και μια ανατύπωση του άρθρου
«Against the Couple-Form»
από το πρώτο τεύχος
των queer φεμινιστικού περιοδικού LIES.
Συνγραφέας του άρθρου είναι
η Clémence X. Clementine.*

Ποιοι ήταν οι **phreaks;*

Οι phreaks είχαν δημιουργήσει ένα είδος υποκουλτούρας και μια κοινότητα που σε συνέργασια με underground περιοδικά και πειρατικά ραδιόφωνα αντάλλασαν γνώσεις πάνω στα τηλεπικοινωνιακά δίκτυα. Κυκλοφορούσαν κασσέτες και συσκευές που πέζανε συγκεκριμένες συχνότητες ήχουν και ετσι μπορούσαν πχ να πραγματοποιούν υπεραστικές κλήσεις δωρεάν.

Την ανακάλυψη αυτή την έκανε το 1957, ένας τιφλός πιτσιρικάς που πραγματοποιούσε τηλεφωνικές κλήσεις για να οκούνει ηχογραφημένα μηνύματα για συντροφιά και συγχρόνως σφύραγε. Στην νότα μι λοιπόν τα μηνύματα αυτά σταματάγανε. Το δίκτυο με συγκεκριμένες συχνότητες εκτελούσε συγκεκριμένες εντολές.

**βλέπε περισσότερα στη μπροσούρα "για την απομνημονίση της τεχνικής γνώσης" R.C.L.M.-W.H.T.S.-Y.U.R.S.*

Αυτή η διάλεξη πραγματοποιήθηκε στις 28η Οκτωβρίου του 2006 στο *Bluestockings Radical Bookstore* στη Νέας Υόρκης, ως μέρος του “*This is Forever: From Inquiry to Refusal Discussion Series*”.

Απόψε θα παρουσιάσω μια κριτική στη θεωρία της επισφαλούς εργασίας που έχει αναπτυχθεί από τους ιταλούς μαρξιστές, και ειδικότερα στην εργασία των Antonio Negri, Paolo Virno, και Michael Hardt. Την αποκαλώ θεωρία επειδή οι απόγειες του Negri και των υπολοίπων ζεπερνούν την περιγραφή των εργασιακών αλλαγών που έχουν πραγματοποιηθεί στη δεκαετία του '80 και '90, από κοινού με την παγκοσμιοποίηση, όπως είναι η “επιφαλιοποίηση της εργασίας”, το γεγονός ότι οι επαγγελματικές σχέσεις γίνονται πιο διερρηγμένες, η εισαγωγή του “ελαστικού χρόνου”, και ο αναζανόμενος κατακερματισμός της εργασίας. Η άποψή τους σχετικά με την επισφαλή εργασία παρουσιάζει μια προοπτική στο τι είναι ο καπιταλισμός και ποια είναι η φύση των αγώνα σήμερα. Είναι σημαντικό να προστεθεί ότι αυτές δεν είναι οι ίδεις μερικών διανοούμενων, αλλά θεωρίες που έχουν κυκλοφορήσει ευρέως μέσα στο ιταλικό κίνημα εδώ και κάποια χρόνια, και έχουν πρόσφατα επηρεάσει και τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Ιστορία και προέλευση της επισφαλούς και άυλης εργασίας

Η πρώτη μου θέση είναι ότι σίγουρα το θέμα της επισφάλειας πρέπει να είναι στην πολιτική ατζέντα μας. Η σχέση μας με τη μισθωτή εργασία γίνεται πιο ασυνεχής, και επομένως είναι κρίσιμη μια συζήτηση σε σχέση με την επισφαλή εργασία για να κατανοήσουμε πώς θα υπερβούμε τον καπιταλισμό. Οι θεωρίες που αναπτύσσω αφορούν βασικές πτυχές των εξελίξεων που έχουν πραγματοποιηθεί στην οργάνωση της εργασίας, και μας φέρνουν επίσης πίσω σε μια ανδροκεντρική αντίληψη της εργασίας και του αγώνα.

Μια σημαντική υπόθεση της θεωρίας των ιταλών αυτόνομων σε σχέση με την επισφαλή εργασία είναι ότι η επισφαλιοποίηση, από τα τέλη της δεκαετίας '70 μέχρι σήμερα, είναι η καπιταλιστική απάντηση στον αγώνα της δεκαετίας του '60, που έβαζε κεντρικά την άρνηση της εργασίας, όπως εκφραζόταν στο σύνθημα “περισσότερα χρήματα λιγότερη δουλειά”. Ήταν μια απάντηση σε έναν κύκλο αγώνων που συγκρούστηκε με την εργασία, πραγματοποιώντας από μία άποψη την άρνηση των εργαζομένων στην πειθαρχία, άρνηση μιας ζωής που οργανώθηκε από τις ανάγκες της καπιταλιστικής παραγωγής, μια ζωής που ξοδεύτηκε σε ένα εργοστάσιο ή σε ένα γραφείο.

Ένα άλλο σημαντικό θέμα είναι ότι η επισφαλιοποίηση της εργασίας έχει ρίζες και στην αναδιάρθρωση της παραγωγής που ξεκίνησε από τη δεκαετία του '80. Είναι το πέρασμα από τη βιομηχανική εργασία σε αυτό που οι Negri και Virno αποκαλούν «άυλη εργασία». Ο Negri και οι άλλοι έχουν υποστηρίξει ότι η αναδιάρθρωση της παραγωγής ως απάντηση στους αγώνες της δεκαετίας του '60 έχει αρχίσει μια διαδικασία με την οποία η βιομηχανική εργασία πρόκειται να αντικατασταθεί από μια διαφορετικό τύπου, με τον ίδιο τρόπο όπως η βιομηχανική αντικατέστησε τη γεωργική εργασία. Καλούν το νέο τύπο της εργασίας «άυλη εργασία» επειδή υποστηρίζουν ότι με τον υπολογιστή και την πληροφοριακή επανάσταση η κυρίαρχη μορφή εργασίας έχει αλλάξει. Σαν τάση, η κυρίαρχη μορφή εργασίας είναι αυτή που δεν παράγει υλικά αντικείμενα, αλλά

πληροφορίες, ιδέες και σχέσεις.

Με άλλα λόγια, η βιομηχανική εργασία γίνεται τώρα λιγότερο σημαντική και δεν αποτελεί τη μηχανή της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Στη θέση της βρίσκουμε την «άυλη εργασία», που είναι στην ουσία της πολιτιστική, γνωστική και πληροφοριακή.

Οι ιταλοί αυτόνομοι θεωρούν ότι η εργασιακή επισφάλεια και η εμφάνισης της άυλης εργασίας εκπληρώνει την πρόβλεψη που έκανε ο Marx στο Grundisse σε ένα γνωστό απόσπασμα για τις μηχανές. Σύμφωνα με το απόσπασμα αυτό, κατά την εξέλιξη του καπιταλισμού όλο και λιγότερο η καπιταλιστική παραγωγή στηρίζεται στην ζωντανή εργασία και όλο και περισσότερο στην επιστήμη, τη γνώση και την τεχνολογία που συσσωρεύεται στη διαδικασία παραγωγής.

O Virno και o Negri βλέπουν τη μετατόπιση στην επισφαλή εργασία ως πραγματοποίηση αυτής της πρόβλεψης. Κατά συνέπεια, η σημασία της γνωστικής εργασίας και της ανάπτυξης της πληροφοριακής εργασίας βρίσκεται στο γεγονός ότι είναι ένα τμήμα μιας ιστορικής τάσης του καπιταλισμού προς τη μείωση της εργασίας.

Η επισφάλεια της εργασίας εδράζεται στις νέες μορφές παραγωγής. Πιθανώς, η μετατόπιση στην άυλη εργασία δημιουργεί επισφάλεια επειδή η δομή της γνωστικής εργασίας είναι διαφορετική από αυτήν της βιομηχανικής, ζωντανής εργασίας. Η γνωστική και πληροφοριακή εργασία στηρίζεται λιγότερο στη συνεχή φυσική παρουσία του εργαζόμενου σε αυτό που ήταν ο παραδοσιακός εργασιακός χώρος. Οι ρυθμοί της εργασίας είναι πολύ περισσότεροι ρευστοί και ασυνεχείς.

Η ανάπτυξη της επισφαλούς εργασίας και η μετατόπιση στην άυλη εργασία δεν είναι για τον Negri και τους άλλους αυτόνομους μαρξιστές ένα απολύτως αρνητικό φαινόμενο. Αντίθετα, την βλέπουν ως εκφράσεις μιας τάσης μείωσης της εργασίας και της εκμετάλλευσης, ως αποτέλεσμα της καπιταλιστικής ανάπτυξης σε απάντηση του ταξικού ανταγωνισμού. Αυτό σημαίνει ότι η ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων σήμερα μας δίνει ήδη μια αναλαμπή ενός κόσμου στον οποίο η εργασία μπορεί να ξεπεραστεί.

Οι αυτόνομοι μαρξιστές θεωρούν επίσης ότι αυτή η ανάπτυξη δημιουργεί ένα νέο είδος «κοινού τόπου» λόγω του γεγονότος ότι η άυλη εργασία αντιπροσωπεύει πιθανώς μία μετάβαση στην κοινωνικοποίηση και την ομογενοποίηση της εργασίας. Η ιδέα είναι ότι οι διαφορές μεταξύ των τύπων εργασίας που ήταν παλιότερα πολύ σημαντικοί (παραγωγική/αναπαραγωγική εργασία π.χ. η γεωργική/βιομηχανική, «συναισθηματική εργασία») ελαττώνεται, καθώς όλες οι εργασίες αφομοιώνονται και ενσωματώνουν την γνωστική εργασία. Επιπλέον, όλες οι δραστηριότητες εντάσσονται όλο και περισσότερο στην καπιταλιστική ανάπτυξη και όλες εξυπηρετούν τη διαδικασία συσσώρευσης, καθώς η κοινωνία γίνεται ένα απέραντο εργοστάσιο. Έτσι κατά συνέπεια, η διάκριση μεταξύ της παραγωγικής και μη παραγωγικής εργασίας εξαφανίζεται επίσης. Αυτό σημαίνει ότι ο καπιταλισμός όχι μόνο μας οδηγεί πέρα από την εργασία, αλλά δημιουργεί τους όρους για τη «συλλογικοποίηση» της εργασιακής εμπειρίας μας. Αντιλαμβανόμαστε γιατί αυτές οι θεωρίες έχουν γίνει δημοφιλείς. Έχουν εκείνα τα ουτοπικά στοιχεία που είναι ιδιαίτερα ελκυστικά για τους γνωστικούς εργαζόμενους, τους cognitariat όπως τους αποκαλούν ο Negri και μερικοί ιταλοί

ακτιβιστές. Με τη νέα θεωρία ένα νέο λεξιλόγιο έχει εφευρεθεί. Αντί του προλεταριάτου έχουμε το cognitariat. Αντί της εργατικής τάξης, έχουμε το «πλήθος», πιθανώς επειδή η έννοια του πλήθους αποκαλύπτει την ενότητα που δημιουργείται από τη νέα κοινωνικοποίηση της εργασίας. Για όλες τις μορφές εργασίας ενσωματώστε τα στοιχεία της γνωστικής εργασίας, της πληροφοριακής εργασίας και ούτω καθ' εξής.

Αυτή η θεωρία έχει κερδίσει πολλή δημοτικότητα, λόγω της πληθώρας νέων ακτιβιστών, που μετά από τόσα χρόνια σχολείου και πτυχίων δουλεύουν σε επισφαλείς θέσεις. Οι θεωρίες είναι πολύ δημοφιλείς επειδή θεωρούν ότι παρά τη δυστυχία και την εκμετάλλευση, κινούμαστε προς ένα υψηλότερο επίπεδο παραγωγής και κοινωνικών σχέσεων. Αυτό είναι μια γενίκευση των εργαζομένων του οκταώρου που βλέπουν αυτή τη ρουτίνα ως φυλακή. Βλέπουν την επισφάλεια ως κάτι που θα τους δώσει νέες δυνατότητες, τις οποίες οι γονείς τους δεν είχαν. Οι νέοι άντρες σήμερα για παράδειγμα δεν είναι τόσο πειθαρχημένοι όσο οι γονείς τους, που περίμεναν ότι η σύζυγός ή η σύντροφός τους θα εξαρτώταν οικονομικά από αυτούς. Τώρα μπορούν να βασιστούν στις κοινωνικές σχέσεις που περιλαμβάνουν την πολύ λιγότερη οικονομική εξάρτηση. Επίσης οι περισσότερες γυναίκες έχουν αυτόνομη πρόσβαση στο μισθό και αρνούνται συχνά να κάνουν παιδιά.

Ετσι αυτή η θεωρία είναι ελκυστική για τη νέα γενιά, οι οποία παρά τις δυσκολίες της επισφάλειας βλέπει σ' αυτήν ορισμένες δυνατότητες. Θέλουν να αρχίσουν από εκεί. Δεν ενδιαφέρονται για έναν αγώνα για την πλήρη απασχόληση. Άλλα υπάρχει επίσης μια διαφορά εδώ μεταξύ της Ευρώπης και των ΗΠΑ. Στην Ιταλία π.χ. υπάρχει μεταξύ του κινήματος το αίτημα του εγγυημένου εισόδηματος. Το καλούν «flexicurity». Είμαστε, λένε, χωρίς δουλειά, είμαστε επισφαλείς γιατί το κεφάλαιο έτσι μας χρειάζεται, οπότε πρέπει να πληρώσουν για αυτό. Έχουν υπάρχει διάφορες κινητοποιήσεις για το εγγυημένο εισόδημα, ειδικά την Ιη Μαΐου. Στο Μιλάνο, την φετινή πρωτομαγιά, υπήρχε και η φιγούρα του «Άγιου Πρεκάριου», του προστάτη των επισφαλών εργαζομένων. Η ειρωνική αυτή φιγούρα υπάρχει σε πολλές κινητοποιήσεις που αφορούν το θέμα της επισφάλειας.

Κριτική της επισφαλούς εργασίας

Θα συνεχίσω με μια κριτική αυτών των θεωριών, μια κριτική από μια φεμινιστική σκοπιά. Η κριτική αυτή, δεν έχει σκοπό να απαξιώσει τη σημασία των θεωριών αυτών. Έχουν εμπνευστεί μέσα από έντονη πολιτική οργάνωση και προσπαθούν να κατανοήσουν τις αλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί στην οργάνωση της εργασίας, η οποία έχει επηρεάσει όλη μας τη ζωή. Στην Ιταλία, τα τελευταία χρόνια, η επισφαλής εργασία είναι μια από τις κύριες κατευθύνσεις του κινήματος μαζί με τον αγώνα για τα δικαιώματα των μεταναστών.

Δεν θέλω να απαξιώσω τη δραστηριότητα που πραγματοποιείται γύρω από τα ζητήματα της επισφάλειας. Σαφώς, αυτό που βλέπουμε την τελευταία δεκαετία είναι μια νέα μορφή αγώνα. Ένα νέο είδος οργάνωσης πραγματοποιείται, έξω από τα όρια του παραδοσιακού εργασιακού χώρου. Όπου ο εργασιακός χώρος ήταν το εργοστάσιο ή το γραφείο, βλέπουμε τώρα μια μορφή αγώνα που βγαίνει έξω από το εργοστάσιο, στο "έδαφος", συνδέοντας διαφορετικές θέσεις εργασίας,

οικοδομώντας νέα κινήματα. Οι θεωρίες της επισφαλούς εργασίας προσπαθούν να αποτελέσουν τις πτυχές της καινοτομίας στην οργάνωση της εργασίας και της προσπάθειας να γίνουν κατανοητές οι μορφές οργάνωσης.

Αυτό είναι πολύ σημαντικό, αν και συγχρόνως, η επισφαλής εργασία έχει σοβαρές ελλείψεις όπως προηγουμένως υπαινίχτηκα. Θα περιγράψω και θα συζητήσω έπειτα το θέμα των εναλλακτικών λύσεων.

Η πρώτη κριτική μου είναι ότι αυτή η θεωρία στηρίζεται σε μια λανθασμένη κατανόηση για το πώς λειτουργεί ο καπιταλισμός. Θεωρεί ότι η καπιταλιστική ανάπτυξη κινείται προς υψηλότερες μορφές παραγωγής και εργασίας. Στο Πλήθος, οι Negri και Hardt γράφουν ότι η εργασία γίνεται περισσότερο «ευφυής». Το αποτέλεσμα είναι ότι η καπιταλιστική οργάνωση και ανάπτυξη δημιουργούν ήδη τους όρους για την εξάλειψη της εκμετάλλευσης. Πιθανώς, σε κάποιο σημείο, ο καπιταλισμός που δίνει συνοχή αυτή τη στιγμή στην κοινωνία θα διαρραγεί και οι δυνατότητες που έχουν δημιουργηθεί μέσα σε αυτήν θα ελευθερωθούν. Υπάρχει μια υπόθεση ότι αυτή η διαδικασία είναι ήδη ορατή στην παρούσα οργάνωση της παραγωγής. Κατά την άποψή μου, αυτό είναι μια παρανόηση των αποτελεσμάτων της αναδόμησης που παράγεται από την κεφαλαιοκρατική παγκοσμιοποίηση και τη νεοφιλελεύθερη στροφή.

Αυτό που οι Negri και Hardt δεν βλέπουν είναι ότι το τεράστιο τεχνολογικό άλμα που ήταν αναγκαίο για το μετασχηματισμό της εργασίας έχει πληρωθεί με κόστος την τεράστια αύξησης της εκμετάλλευσης σε άλλα σημεία της παραγωγικής διαδικασίας. Υπάρχει μια συνέχεια μεταξύ του εργαζομένου στο χώρο της τεχνολογίας και του εργαζομένου στο Κονγκό που σκάβει για κοβάλτιο με τα χέρια του, προσπαθώντας να επιζήσει μέσα στην εκμετάλλευση, από τους επαναλαμβανόμενους κύκλους της διαρθρωτικής προσαρμογής και κλοπής των φυσικών πόρων και του εδάφους του.

Η θεμελιώδης αρχή είναι ότι η καπιταλιστική ανάπτυξη είναι μια διαδικασία που συγχρόνως εμπεριέχει και μια διαδικασία υπανάπτυξης. Η Maria Mies το περιγράφει εύγλωττα στην εργασία της: «Αυτό που εμφανίζεται ως ανάπτυξη σε ένα μέρος του καπιταλιστικού κόσμου είναι υπανάπτυξη σε ένα άλλο μέρος».

Αυτή η σύνδεση αγνοείται παντελώς από αυτή τη θεωρία. Στην πραγματικότητα ολόκληρη η θεωρητική ανάλυση ισχυρίζεται ότι η διαδικασία της εργασίας μας φέρνει κοντά. Όταν οι Negri και Hardt λένε «να γίνουν κοινά» τα της εργασίας και χρησιμοποιούν την έννοια του πλήθους για να δείξουν το νέο κομονυναλισμό που χτίζεται μέσω της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων, πιστεύω ότι είναι τυφλοί σε ένα μεγάλο μέρος αυτού που συμβαίνει με το παγκόσμιο προλεταριάτο.

Είναι τυφλοί όταν δεν βλέπουν την καταστροφή της ζωής και του οικολογικού περιβάλλοντος. Δεν βλέπουν ότι η αναδιάρθρωση της παραγωγής έχει στοχεύσει στην αναδόμηση των εργασιακών σχέσεων, παρά στην εξάλειψή τους. Η ιδέα ότι η ανάπτυξη του μικροτσίπ δημιουργεί τις νέες αστικές τάξεις είναι παραπλανητική. Ο κοινοτισμός μπορεί μόνο να είναι μόνο προϊόν του αγώνα, και όχι της καπιταλιστικής παραγωγής.

Μια από τις κριτικές μου στους Negri και Hardt είναι ότι θεωρούν την καπιταλιστική οργάνωση της εργασίας ως έκφραση μιας υψηλότερης

ορθολογιστικής ικανότητας και ότι αυτή η ανάπτυξη είναι απαραίτητη για να δημιουργήσει τους υλικούς όρους για τον κομμονισμό. Αυτή η πεποίθηση είναι στο κέντρο της θεωρίας της επισφαλούς εργασίας. Θα μπορούσαμε να συζητήσουμε εδώ εάν αντιπροσωπεύει τη σκέψη του Marx. Βεβαίως το κομμονιστικό μανιφέστο μιλά για τον καπιταλισμό με τέτοιους όρους όπως επίσης και μερικά κεφάλαια του Grundrisse. Αλλά δεν είναι σαφές ότι αυτό ήταν ένα κυρίαρχο θέμα στην εργασία του Marx, όχι τουλάχιστον στο Κεφάλαιο.

Επισφαλής Εργασία και Αναπαραγωγική εργασία

Άλλη μια κριτική που κάνω ενάντια στην θεωρία της επισφαλούς εργασίας είναι το ότι παρουσιάζει τον εαυτό της σε ουδέτερο γένος. Υποθέτει πως η αναδιοργάνωση της παραγωγής δεν σχετίζεται με τις σχέσεις εξουσίας και τις ιεραρχίες που υπάρχουν μέσα στην εργατική τάξη βάσει της φυλής, του φύλου και της ηλικίας, και επομένως δεν ενδιαφέρεται για την εξέταση αυτών των σχέσεων εξουσίας. Δεν έχει τα θεωρητικά και πολιτικά εργαλεία για να σκεφτεί πώς να αντιμετωπίσει αυτά τα ζητήματα. Δεν υπάρχει καμία συζήτηση στους Negri, Virno και Hardt για το πώς ο μισθός χρησιμοποιούνταν και συνεχίζει να χρησιμοποιείται στην οργάνωση αυτών των διαχωρισμών και πώς επομένως πρέπει να προσεγγίσουμε τον αγώνα για μισθό έτσι ώστε να πάψει να αποτελεί αιτία περαιτέρω διαχωρισμών, αλλά αντ' αυτού να μας βοηθήσει να τους ξεπεράσουμε. Για μένα αυτό είναι ένα από τα πρωτεύοντα ζητήματα που πρέπει να εξετάσουμε μέσα στο κίνημα.

Η έννοια του "πλήθους" προτείνει ότι οι διαχωρισμοί μέσα στην εργατική τάξη δεν υφίστανται πλέον ή ότι πλέον δεν είναι πολιτικά σχετικοί. Αλλά αυτό είναι προφανώς μια ψευδαίσθηση. Μερικές φεμινίστριες έχουν επισημάνει ότι η επισφαλής εργασία δεν είναι ένα νέο φαινόμενο. Οι γυναίκες είχαν πάντα μια αβέβαιη σχέση με την εργασία. Αλλά αυτή η κριτική οδηγεί αρκετά μακριά.

Η ανησυχία μου είναι ότι η θεωρία της επισφαλούς εργασίας του Negri αγνοεί ή παρακάμπτει, μια από τις σημαντικότερες συνεισφορές της φεμινιστικής θεωρίας και του φεμινιστικού αγώνα, η οποία είναι ο επαναπροσδιορισμός της εργασίας και η αναγνώριση της απλήρωτης αναπαραγωγικής εργασίας των γυναικών ως βασική πηγή κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης. Στον επαναπροσδιορισμό των οικιακών ως ΕΡΓΑΣΙΑ, ως όχι προσωπική υπηρεσία αλλά εργασία που παράγει και αναπαράγει την εργατική δύναμη, οι φεμινίστριες έχουν αποκαλύψει ένα νέο κρίσιμο έδαφος της εκμετάλλευσης, που ο Marx και η μαρξιστική θεωρία αγνόησαν παντελώς. Όλες οι σημαντικές πολιτικές ιδέες που περιλαμβάνονται σε αυτή την ανάλυση παραμερίστηκαν ως τελείως άσχετες για την κατανόηση της παρούσας οργάνωσης της παραγωγής.

Υπάρχει μια εξασθενημένη ηχώ της φεμινιστικής ανάλυσης στο συνυπολογισμό της αποκαλούμενης «συναισθηματικής εργασίας» στο φάσμα των παραγωγικών δραστηριοτήτων που είναι κατάλληλα ως «άυλη εργασία». Εντούτοις, το καλύτερο που οι Negri και Hardt μπορούν να εντοπίσουν είναι η περίπτωση των γυναικών που εργάζονται ως αεροσυνοδοί ή στη βιομηχανία υπηρεσιών τροφίμων, τις οποίες αποκαλούν «συναισθηματικές εργάτριες» επειδή τους ζητείται να χαμογελούν στους πελάτες τους.

Αλλά τι είναι η «συναισθηματική εργασία;» Και γιατί συμπεριλαμβάνεται στη θεωρία της άνλης εργασίας; Φαντάζομαι ότι συμπεριλαμβάνεται επειδή δεν παράγει απτά προϊόντα αλλά «καταστάσεις της ύπαρξης», δηλαδή, παράγει συναισθήματα. Και πάλι, για να τεθεί απεριφραστα, σκέφτομαι ότι αυτό είναι ένα κόκκαλο που ρίχνεται στο φεμινισμό, ο οποίος σήμερα αποτελεί μια προοπτική που έχει κάποια κοινωνική υποστήριξη και δεν μπορεί πλέον να αγνοηθεί.

Όμως η έννοια της «συναισθηματικής εργασίας» απογυμνώνει την φεμινιστική ανάλυση της οικιακής εργασίας από την απομυστικοποιητική της δύναμη. Στην πραγματικότητα, φέρνει την αναπαραγωγική εργασία πίσω στον μυστικοποιημένο κόσμο, προτείνοντας ότι η αναπαραγωγή των ανθρώπων είναι μονάχα θέμα παράγωγης «συγκινήσεων» και «συναισθημάτων». Παλιότερα αποκαλούνταν «εργασία του έρωτα-αγάπης». Οι Negri και Hardt αντ' αυτού έχουν ανακαλύψει την έννοια του «συναισθήματος».

Η φεμινιστική ανάλυση της λειτουργίας του σεξουαλικού καταμερισμού της εργασίας, της λειτουργίας των ιεραρχιών του κοινωνικού φύλου, η ανάλυση του τρόπου που ο καπιταλισμός έχει χρησιμοποιήσει την αμοιβή για να κινητοποιήσει την εργασία των γυναικών στην αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης, όλα αυτά χάνονται κάτω από την ετικέτα της «συναισθηματικής εργασίας».

Το ότι η φεμινιστική αυτή ανάλυση αγνοείται στην εργασία των Negri και Hardt επιβεβαιώνει τις υποψίες μου ότι η θεωρία τους εκφράζει τα συμφέροντα μιας επίλεκτης ομάδας εργαζομένων, ακόμα κι αν θεωρεί πως απευθύνεται σε όλους τους εργαζομένους, όλους όσους συγχωνεύονται στο μεγάλο καζάνι του πλήθους. Στην πραγματικότητα, η θεωρία της επισφαλούς και άνλης εργασίας αναφέρεται στην κατάσταση και τα συμφέροντα των εργαζομένων που εργάζονται στο πιο υψηλό επίπεδο καπιταλιστικής τεχνολογίας. Η αδιαφορία τους για την αναπαραγωγική εργασία και η υπόθεσή του ότι όλες οι μορφές εργασίας συνθέτουν κάτι κοινό, αποκρύπτουν το γεγονός ότι ενδιαφέρονται για το πιο προνομιούχο τμήμα της εργατικής τάξης. Αυτό σημαίνει ότι δεν είναι μια θεωρία που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε για να χτίσουμε ένα πραγματικά αυτοαναπαραγώμενο κίνημα.

Για αυτόν τον στόχο η συνεισφορά του φεμινιστικού κινήματος παραμένει κρίσιμη σήμερα. Οι φεμινίστριες στη δεκαετία του '70 προσπάθησαν να καταλάβουν τις ρίζες της καταπίεσης και εκμετάλλευσης των γυναικών και των ιεραρχιών βάσει του κοινωνικού φύλου. Τα περιέγραψαν ως προερχόμενα από μια άνιση κατανομή της εργασίας που ανάγκασε τις γυναίκες να εργαστούν για την αναπαραγωγή της εργατικής τάξης. Αυτή η ανάλυση αποτέλεσε τη βάση μιας ριζικής κοινωνικής κριτικής, οι επιπτώσεις της οποίας πρέπει ακόμα να γίνουν κατανοητές και να αναπτυχθούν στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους.

Όταν είπαμε ότι η οικιακή εργασία είναι στην πραγματικότητα εργασία για το κεφάλαιο, η οποία αν και είναι απλήρωτη εργασία συμβάλλουν στη συσσώρευση του κεφαλαίου, καθιερώσαμε κάτι εξαιρετικά σημαντικό για τη φύση του καπιταλισμού ως σύστημα της παραγωγής. Καθιερώσαμε το ότι ο καπιταλισμός στηρίζεται σε ένα απέραντο ποσό απλήρωτης εργασίας, η οποία δεν στηρίζεται αποκλειστικά ή πρώτιστα σε συμβατικές σχέσεις και ότι η σχέση του μισθού κρύβει την απλήρωτη, με μορφή σκλαβιάς, φύση ενός τόσο μεγάλου μέρους της εργασίας επάνω στην οποία βασίζεται η καπιταλιστική συσσώρευση.

Επίσης, όταν είπαμε ότι τα «οικιακά» είναι η εργασία που αναπαράγει όχι μόνο «τη ζωή», αλλά «την εργατική δύναμη», αρχίσαμε να χωρίζουμε δύο διαφορετικές σφαίρες, της ζωής μας και της εργασίας, οι οποίες έμοιαζαν αναπόσπαστα συνδεμένες. Γίναμε ικανές να συλλάβουμε μια πάλη ενάντια στα οικιακά που έγιναν κατανοητά τώρα ως αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης, ως η αναπαραγωγή του σημαντικότερου εμπορεύματος του κεφαλαίου: την ικανότητα του εργαζομένου να εργαστεί, την ικανότητα του εργαζομένου/ης να είναι εκμεταλλεύσιμος/η. Με άλλα λόγια, αναγνωρίζοντας ότι η «αναπαραγωγική εργασία» είναι στην πραγματικότητα ένα πεδίο συσσώρευσης και επομένως ένα πεδίο εκμετάλλευσης, ήμαστε σε θέση να δούμε επίσης την αναπαραγωγή ως πεδίο του αγώνα, και πολύ σημαντικό, να συλλάβουμε ένα αντικαπιταλιστικό αγώνα ενάντια στην αναπαραγωγική εργασία που δεν θα κατέστρεφε τους εαυτούς μας ή τις κοινότητές μας.

Πώς αγωνίζεσαι κατά και πέρα από την αναπαραγωγική εργασία; Δεν είναι το ίδιο με το να αγωνίζεσαι στο παραδοσιακό εργοστάσιο και να εναντιόνεσαι, για παράδειγμα, στην ταχύτητα μιας γραμμής συναρμολόγησης, Στην άλλη άκρη του αγώνα υπάρχουν άνθρωποι όχι πράγματα. Από την στιγμή που λέμε πως η αναπαραγωγική εργασία είναι πεδίο αγώνα πρέπει πρωτίστως και άμεσα να αντιμετωπίσουμε το θέμα για το πώς αγωνίζόμαστε σε αυτό το πεδίο χωρίς καταστροφή των ανθρώπων τους οποίους φροντίζουμε. Αυτό είναι ένα πρόβλημα το οποίο οι μητέρες, οι δασκάλες/οι και οι νοσοκόμες/οι γνωρίζουν πολύ καλά.

Για αυτό είναι κρίσιμο να γίνει ένας διαχωρισμός μεταξύ της δημιουργίας των ανθρώπων όντων και της αναπαραγωγής τους ως εργατική δύναμη, ως μελλοντικούς εργαζομένους, οι οποίοι επομένως πρέπει να εκπαιδευθούν, όχι απαραιτήτως σύμφωνα με τις ανάγκες και τις επιθυμίες τους, για να πειθαρχηθούν και να επιστρατευθούν με έναν συγκεκριμένο τρόπο.

Ήταν σημαντικό για τις φεμινίστριες να δουν, παραδείγματος χάριν, ότι αρκετή από την οικιακή εργασία καθώς και η ανατροφή των παιδιών είναι εργασία αστυνόμευσης των παιδιών μας, έτσι ώστε να προσαρμοστούν στην εργασιακή πειθαρχία. Αρχίσαμε έτσι να βλέπουμε πως με την άρνηση των ευρέων τομέων της εργασίας, όχι μόνο θα μπορούσαμε να ελευθερώθουμε εμείς αλλά θα μπορούσαμε επίσης να ελευθερώσουμε τα παιδιά μας. Είδαμε ότι ο αγώνας μας δεν ήταν εις βάρος των ανθρώπων για τους οποίους νοιαζόμαστε, αν και μπορούμε να αποφύγουμε την προετοιμασία μερικών γευμάτων ή τον καθαρισμό του πατώματος. Πραγματικά η άρνησή μας άνοιξε το δρόμο για την δική τους άρνηση

και την διαδικασία της απελευθέρωσης.

Μόλις είδαμε ότι εκτός από την αναπαραγωγή της ζωής επεκταθήκαμε και την καπιταλιστική συσσώρευση και αρχίσαμε να καθορίζουμε την αναπαραγωγική εργασία ως εργασία για το κεφάλαιο, ανοίξαμε επίσης τη δυνατότητα μιας διαδικασίας ανασύνθεσης μεταξύ των γυναικών.

Σκεφτείτε παραδείγματος χάριν το κίνημα των πορνών το οποίο καλούμε σήμερα κίνημα των «εργατριών του σεξ». Στην Ευρώπη η προέλευση αυτού του κινήματος πρέπει να αναζητηθεί πίσω στο 1975 όταν διάφορες εργάτριες του σεξ στο Παρίσι κατέλαβαν μια εκκλησία, ως διαμαρτυρία ενάντια σε έναν νέο κανονισμό για τον πολεοδομικό διαχωρισμό τους που το εξέλαβαν ως απειλή για την ασφάλειά τους. Υπήρξε μια σαφής σύνδεση μεταξύ εκείνης της προσπάθειας, η οποία διαδόθηκε σύντομα σε όλη την Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες, και των σκέψεων και των προκλήσεων πάνω στην οικιακή εργασία που έβαζε το φεμινιστικό κίνημα. Η δυνατότητα να ειπωθεί ότι η σεξουαλικότητα για τις γυναίκες είναι εργασία έχει οδηγήσει σε έναν ολόκληρο νέο τρόπο σκέψης για τις σεξουαλικές σχέσεις, συμπεριλαμβανομένων των ομοφυλοφιλικών σχέσεων. Λόγω του φεμινιστικού κινήματος και του κινήματος των ομοφυλόφιλων έχουμε αρχίσει να σκεφτόμαστε για τους τρόπους με τους οποίους ο καπιταλισμός έχει εκμεταλλευτεί τη σεξουαλικότητά μας, και την έχει καταστήσει «παραγωγική».

Συμπερασματικά, αποτέλεσε μια μείζονα καινοτομία το ότι οι γυναίκες άρχισαν να αντιλαμβάνονται την απλήρωτη εργασία και την παραγωγή που συνεχίζεται στο σπίτι καθώς επίσης και έξω από το σπίτι ως αναπαραγωγή του εργατικού δυναμικού. Αυτό έχει επιτρέψει μια επανεξέταση κάθε πτυχής της καθημερινής ζωής - ανατροφή παιδιών, σχέσεις μεταξύ των ανδρών και των γυναικών, ομοφυλοφιλικές σχέσεις, σεξουαλικότητα γενικά σε σχέση με την καπιταλιστική εκμετάλλευση και συσσώρευση.

Δημιουργώντας κινήματα αυτο-αναπαραγωγής

Οπως κάθε πτυχή της καθημερινής ζωής έγινε κατανοητή στη δυνατότητά της για απελευθέρωση και εκμετάλλευση, είδαμε τους πολλούς τρόπους με τους οποίους συνδέονται οι γυναικείοι αγώνες με τις γυναίκες. Αντιληφθήκαμε τη δυνατότητα «συμμαχιών» που δεν είχαμε φανταστεί και για τον ίδιο λόγο τη δυνατότητα να γεφυρωθούν οι διαχωρισμοί που έχουν δημιουργηθεί μεταξύ των γυναικών, επίσης βάσει της ηλικίας, της φυλής, της σεξουαλικής προτίμησης.

Δεν μπορούμε να χτίσουμε ένα κίνημα που να είναι βιώσιμο χωρίς μια κατανόηση αυτών των σχέσεων εξουσίας. Πρέπει επίσης να μάθουμε από τη φεμινιστική ανάλυση της αναπαραγωγικής εργασίας, καθώς κανένα κίνημα δεν μπορεί να επιζήσει πάρα μόνο εάν ενδιαφέρεται για την αναπαραγωγή των μελών του. Αυτό είναι μια από τις αδυναμίες του κινήματος κοινωνικής δικαιοσύνης στις ΗΠΑ.

Πηγαίνουμε σε διαδηλώσεις, δημιουργούμε γεγονότα, και αυτό μετατρέπεται σε αιχμή του αγώνα μας. Η ανάλυση για το πώς αναπαράγουμε αυτές τις κινήσεις, πώς αναπαραγόμαστε εμείς οι ίδιες/οι δεν είναι στο κέντρο της κινηματικής οργάνωσης. Θα έπρεπε να είναι. Χρειάζεται να πάμε πίσω στην ιστορική παράδοση της εργατικής τάξης που οργάνωνε την «αμοιβαία βοήθεια» και

να ξανασκεφτούμε εκείνη την εμπειρία, όχι απαραιτήτως επειδή θέλουμε να την αναπαράγουμε, αλλά για να ανασύρουμε σημεία έμπνευσης για το παρόν.

Πρέπει να χτίσουμε ένα κίνημα που να βάζει στην ημερήσια διάταξή του την ίδια την αναπαραγωγή του. Ο αντικαπιταλιστικός αγώνας πρέπει να δημιουργήσει τις μορφές υποστήριξης και πρέπει να έχει τη δυνατότητα να χτίσει συλλογικά μορφές αναπαραγωγής.

Πρέπει να εξασφαλίσουμε ότι δεν θα συγκρουόμαστε με το κεφάλαιο μόνο κατά την διάρκεια μιας κινητοποίησης, αλλά ότι θα συγκρουόμαστε με αυτό συλλογικά σε κάθε στιγμή των ζωών μας. Αυτό που συμβαίνει διεθνώς αποδεικνύει ότι μόνο όταν έχεις αυτές τις μορφές συλλογικής αναπαραγωγής, όταν έχεις κοινότητες που αναπαράγονται συλλογικά, έχεις τελικά αγώνες που κινούνται με έναν πολύ ριζοσπαστικό τρόπο ενάντια στην καθιερωμένη τάξη, όπως παραδείγματος χάριν ο αγώνας των ιθαγενών στη Βολιβία ενάντια στην ιδιωτικοποίηση του νερού ή στο Εκουαδόρ ενάντια στην καταστροφή της ιθαγενικής γης από τις πετρελαϊκές εταιρίες.

Θέλω να κλείσω λέγοντας πως εάν εξετάσουμε το παράδειγμα των αγώνων σε Oaxaca, Βολιβία, και Εκουαδόρ, βλέπουμε ότι οι ριζοσπαστικότερες συγκρούσεις δεν δημιουργούνται από τους διανοούμενους ή γνωστικούς/διανοητικούς εργαζομένους ή από το κοινό του Διαδικτύου. Αυτό που έδωσε τη δύναμη στους ανθρώπους της Oaxaca ήταν η βαθιά αλληλεγγύη που έδεσε όλους μεταξύ τους, μια αλληλεγγύη που για παράδειγμα οδήγησε τους ιθαγενείς από κάθε μέρος της χώρας να υποστηρίξει τους «maestros» (στη δασκάλους), τους οποίους αντιμετώπισαν ως μέλη των κοινοτήτων τους. Στη Βολιβία επίσης, οι άνθρωποι που αντιστάθηκαν στην ιδιωτικοποίηση του νερού είχαν μια μακροχρόνια παράδοση κοινοτικών αγώνων. Η οικοδόμηση αυτής της αλληλεγγύης, η κατανόηση του πώς μπορούμε να υπερνικήσουμε τους διαχωρισμούς μεταξύ μας, είναι ένας στόχος που πρέπει να τοποθετηθεί στην ημερήσια διάταξη. Συμπερασματικά το κύριο πρόβλημα της θεωρίας της επισφαλούς εργασίας είναι ότι δεν μας δίνει τα εργαλεία για να υπερνικήσουμε τον τρόπο με τον οποίο διαιρούμαστε. Άλλα αυτοί οι διαχωρισμοί, που αναδημιουργούνται συνεχώς, είναι η θεμελιώδης αδύναμία μας όσον αφορά την ικανότητά μας να αντισταθούμε στην εκμετάλλευση και να δημιουργήσουμε μια δίκαιη κοινωνία.

To κείμενο «Precarious Labor: A Feminist Viewpoint» πρόκειται για διάλεξη το 2006 στο Bluestockings Radical Bookstore στη Νέας Υόρκης, ως μέρος των “This is Forever: From Inquiry to Refusal Discussion Series” και δημοσιεύθηκε πρώτη φορά το 2008 στην επιθεώρηση The journal of aesthetics and protest

Η μετάφραση είναι από το τεύχος 11 των Black Out (<http://blackout.yfanet.net>) τον Ιανουάριο του 2009

phreaks
★ και τα μιαλά στα κάγκελα

ΠΑΤΟΥΤΕΑΔΙΚΟ'
ΚΑΤΑΛΗΨΗ

Δαβάκη 20, Χαϊδάρι
patouteteadiko.espnblogs.net